

OHJAUSTARPEEN ARVIOINNISTA PÄÄTÖKSENTEKOVALMIUKSIEN KEHITTÄMISEEN

KT JUKKA LERKKANEN
12.12.11

ESITTELY

- Research Associate, FSU 2011-
- Koulutuspäällikkö (opettajien jatkokoulutus, henkilöstöhallinto), ammatillinen opettajakorkeakoulu, JAMK 06-
- opettajien jatkokoulutuksen yliopettaja, opinto-ohjaus 04-06
- koordinoiva opinto-ohjaaja 02-04 JAO
- ”Koulutus- ja uravalinnan ongelmat” 2002
- Opo 95, LO 1987

OHJAUS-KÄSITE

- Opinto-ohjaus tukee opiskelijaa todellisuutensa ja tulevaisuutensa jäsentämisessä siten, että opiskelija kokee ohjausprosessin aikana voimaantumista ja valtaistumista päätöksiinsä (Lerikkanen 2010).
- Tavoitteena on opiskelijan omien suunnitelmien ja valintojen, vastuullisuuden sekä itsenäisyyden tukeminen **päätöksentekoprosessin** avulla.
- Ohjaajan tehtävä on toivon lisääminen (Aki Kaurismäki)

KOULUTUS- JA URAVALINTA ONGELMANRATKAISUNA

- Miten ylittää lähtö- ja tavoitetilanteen välinen kuilu?
- Kuinka näkyvä on tavoite?
- Kuinka paljon tavoitteen saavuttamiseen liittyy riskiä?
- Kuinka paljon ohjausta tarvitaan tavoitteen saavuttamiseksi?

Päätöksenteon
vaikeus

Ulkoinen
vaikeus

Sitoutumisen
vaikeus

TIETOJEN
JÄSENTÄMINEN

LAAJENTAMINEN/
KITEYTTÄMINEN

VALITSEMINEN

OIVALTAMINEN

TOTEUTTAMINEN

METAKOGNITIOT; ARVIOINTI, KUINKA TEEN PÄÄTÖKSIÄNI

TIETOISUUS MAHDOLLISUUKSISTA

ITSETUNTEMUS

Olen
valitsemassa
ammattiuraani

Saavutan
tavoitteeni

Tieto- ja
informaatio-
palvelut

Kevyesti
tuettu ohjaus

Neuvonta

Henkilö-
kohtainen
ohjaus

OHJAUSTARVEARVION KEHITTELY

- Ura-ajatusmittari (CTI, Career Thouhgts Inventory) testattiin Lerkkasen (2002) väitöskirjassa kahdesti (N=666 ja N=145)
- Syksyllä 2007 käynnistyi suomalaiseseen ympäristöön rakennetun ohjaustarvearvion kehittäminen:
 - Lukioaineisto (2008, N=252)
 - Perusopetusaineisto (2009, N=340)
 - Ammattiopistoaineisto (2011, N=203)
 - Aikuiset 2011 (työtä vailla olevat N=332, koulutukseen osallistuvat N=194, uramuutosta suunnittelevat N=502)

PÄÄTÖKSENTEON VAIKEUS

- Kielteiset metakognitiot ja kielteiset käsitykset henkilön omasta kyvystä ratkaista koulutus- ja uravalinnan kysymyksiä. (työtä vailla)
- Huoli tulevaisuudestaan ja osaamisestaan työmarkkinoilla (koulutuksessa)
- Nuorten aikuisten ongelmat, jotka olivat yhteydessä vähäiseen työkokemukseen. Ohjaustarpeet olivat päätöksentekoprosessin alkuvaiheessa (itsetuntemus, tietoisuus mahdollisuuksista, oivaltaminen ja jäsentäminen). (uramuutos)
- *27. Työn tai koulutuksen valinta ahdistaa minua siinä määrin, että en pääse alkua pidemmälle (oivaltaminen,.693)*
- *8. Pelkkä ajatus työpaikan hakemisesta saa minut ahdistuneeksi (arviointi,.690)*
- *17. Minusta tuntuu, että en osaa enää tehdä töitä. (itsetuntemus,.623) (työtä vailla)*

SITOUTUMISEN VAIKEUS

- 1. henkilöillä oli liian monta hyvää vaihtoehtoa, jonka vuoksi hän koki sitoutumisen vaikeutta 2. henkilöillä oli niin vähän vaihtoehtoja, että hän koki sitoutumisen vaikeutta. (työtä vailla)
- Henkilöt kokivat vaikeutta toteuttaa suunnitelmaansa. Vaikeudet johtuivat, koska heillä oli niin monia suunnitelmia, että oli vaikea löytää parasta vaihtoehtoa ja sitoutua siihen (koulutuksessa)
- Aikuiset, jotka kokivat epäkohtia työssään. He olivat tyytymättömiä työhönsä ja sen tarjoamiin haasteisiin (uramuutos)
- *28. Käsitykseni minulle sopivista työpaikoista vaihtuvat usein (jäsentäminen,.778)*
- *2. Ajatukseni minulle sopivasta työstä vaihtuu usein. (tietoisuus mahdollisuuksista,.735)*
- *19. En ole vielä päättänyt, mitä haluan tehdä työkseni (oivaltaminen,.721) (työtä vailla)*

ULKOINEN VAIKEUS

- Riippuvuus muiden mielipiteestä, vain vähän valittavia vaihtoehtoja, ja pessimistinen käsitys omista mahdollisuuksista tehdä hyviä valintoja (työtä vailla)
- Vähäinen opiskelumotivaatio. Lisäksi se ilmensi henkilöitä, jotka kokivat olevansa pakotettuja koulutukseen. (koulutuksessa)
- Läheisten **mielipiteet** ja **työpaikan löytämiseen** liittyvät kysymykset olivat haasteena. (uramuutos)
- *30. En saa muilta tukea valinnoissani (valinta,.719)*
- *29. Minulla on vähän vaihtoehtoja, joissa uskoisin työllistyväni (yhdistäminen,.715)*
- *32. Minusta tuntuu, että missään ei ole oikein mitään mieltä. (arviointi,.679) (työtä vailla)*

TYÖTÄ VAILLA OLEVAT AIKUISET (N=332)

Asteikko	Omaehtoiset tno-palvelut		Kevyesti tuetut tno-palvelut		Pitkäkestoiset henkilökohtaiset tno-palvelut	
	Rajat	%	Rajat	%	Rajat	%
PV	0 - 3	30,1	4 - 13	60,3	14 - 24	9,6
SV	0 - 4	22,9	5 - 15	63,2	16 - 27	13,9
UV	0 - 7	21,1	8 - 15	57,5	16 - 27	21,4
Kokonaispiste määrä	0 - 24	26,2	25 - 51	57,2	52 - 96	16,6

- Faktorin Vaikeus sitoutua valintaan ja faktorin Vaikeus päätöksentekoprosessissa ristiintaulukointi kertoo lukiolaisten erilaiset ohjaustarpeet ja niiden asiakasmäärät. (N=241)

Oppilaitoksen ulkopuolinen asiantuntijatyö 13%	Henkilökohtaiset ohjauspalvelut 26%
Omaehtoiset ohjauspalvelut 22%	Kevyesti tuetut ohjauspalvelut 39%

KIITOS MIELENKIINNOSTANNE!

- **lisätietoja:** jukka.lerkkanen@jamk.fi
- Lerkkanen, J. 2011. Nuorten ohjaustarpeiden arviointi . H. Kasurinen, E. Merimaa & J.Pirttiniemi (toim) OPO. Ohjaajan käsikirja. Opetushallitus.
- Lerkkanen, J. 2011. Siltamalli koulutus- ja uravalinnan tukena . H. Kasurinen, E. Merimaa & J.Pirttiniemi (toim) OPO. Ohjaajan käsikirja. Opetushallitus.
- Lerkkanen, J. 2011. Aikuisten ohjaustarpeiden arviointi ja ohjauksen palvelumuodot. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti Elo. Osoitteessa: <http://verkkolehdet.jamk.fi/elo/>
- Lerkkanen 2010. Ohjaustarpeiden arvioinnin merkitys aikuisten ohjauksessa. eVokes. Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus. Jyväskylän yliopisto. Osoitteessa: <http://ktl.jyu.fi/ktl/evokes/teema>
- Lerkkanen, J. 2002. Koulutus- ja uravalinnan ongelmat. Koulutus- ja uravalinnan tavoitteen saavuttamista haittaavat ajatukset sekä niiden yhteys ammattikorkeakouluopintojen etenemiseen ja opiskelijoiden ohjaustarpeeseen. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- <https://m3.jyu.fi/jamk/ohjelmat/aokk/hankkeet/erkkeri/erkkeri-turku-21.3.11> (polkuavain: generalia)

